YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

NEAR EAST UNIVERSITY

HUKUK FAKÜLTESİ

ROMA HUKUKU

(FİNAL İÇİN SINAVDA ÇIKMIŞ VE ÇIKABİLECEK SORULAR)

HAZIRLAYAN: SEDAT T. ÜSTENCİ

ROMA HUKUK ÇIKMIŞ VE ÇIKABİLECEK SORULAR

1) Beklenmedik hal ve mücbir sebep kavramlarını açıklayıp farkları nelerdir? TBK ile karşılaştırınız.

Beklenmedik Hal: Borcun ifasında bir kimsenin kusuru olmadan beklemediği bir olay yüzünden borcunu ifa edememesidir. **Örnek:** Takmak için ödünç alınan kolyenin çalınması halinde kolyeyi iade edememesi.

Mücbir Sebep: Borcun olağandışı bir sebepten dolayı ifa edilememesidir. **Örnek:** Paratoner takılan çatıya yıldırım düşmesi sonucu çıkan yangın

Arasındaki Farklar

- Mücbir sebep dış bir olay iken, beklenmedik hal için böyle bir şart aranmaz. Örneğin bir fabrikada kazan patlaması sonucu çıkan yangın beklenmedik bir olay iken yıldırım düşmesi sonucu, gerekli tedbir alınmış olmasına rağmen çıkan yangın mücbir sebeptir.
- Beklenmeyen olay, borçlunun kaçınamayacağı şekilde borcun ihlaline yol açar iken mücbir sebepte borcun ihlalinden kaçınmama herkes için söz konusudur.
- Beklenmeyen olay hiçbir şekilde tedbirlerle önlenemez iken, mücbir sebepte tedbir alınsa da önlenememe söz konusudur.

TBK'da Durum: TBK bu iki kavramı bazı konularda ayrıma gerekli görmüş bazı konularda ise farkı ayrımı önemsememiştir. Özellikle modern hukukta Trafik Kanununda bu 2 hal önemsenmiştir.

2) Kusur kavramı ve derecelendirilmesini açıkla?

Kusur: Borcun bilerek veya istenerek yerine getirilmemesi ya da dikkat ve özenin gösterilmemesidir. 2'ye ayrılır:

Kasıt	İhmal(TBK Md. 112)
Borcun bilerek veya isteyerek yerine getirilmemesidir. **Örnek:** Kiralanan bisikletin satılıp teslim edilmesi – borç alınan parayı geri vermemek.	Borcun dikkatsizlik ve özensizlik sonucu yerine getirilmemesidir. **Örnek:** Mahareti olmadan(acemice) bir iş yapmak. 2'ye ayrılır. **a) Ağır İhmal:** Kastta eşittir. Herkesin bildiğini bilmemek, yağtığını yapmamak. Örnek: Ameliyatlı hastaya gerektiği anda gerekli ilacı vermeyen kişi. **b) Hafif İhmal(TBK Md. 115):** Dürüst ve dikkatli kişinin yapacağı dikkatsizlik. Örnek: Kötü hava koşullarına rağmen atını otlatmaya çıkaran kişi.

Kusurun Derecesi

- Ceza hukukunda taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek ceza failin kusuruna göre belirlenir.
- İhmalde işlenen suçtan kanunun açıkça belirtmiş olması gerekir.
- Bazı suçlar, taksirle işlenemez. Örneğin hırsızlık suçu, dolanlı(hileli) iflas gibi.

3) Maddi ayıp nedir? Açıklayınız.

Borç sırasında edim olan malın yapısında bozukluk eksiklik olmasıdır. Borç temerrüde düşer. Örnek: M B'ye ev yapmaktadır. Bir sonra teslim edecektir. Evi teslim eder ama su boruları, çatı akıtmaktadır. İşte bu durum maddi ayıptır. Yararı azaltır değeri azaltır.

4) Akitlerin oluşumu nasıldır ve kaça ayrılır?

- Akit: Akitler tarafların karşılıklı beyanlarıyla borç ilişkisi meydana getirmesidir.
- Akitler belli sayıda sınırlanmış(numerus clausus) ve rıza şartına bağlı olarak sınıflandırılmıştır.
- Akitler sadece yapıldığı anı kapsamaz geleceği de kapsar. 4' ayrılır
  - **a)** Sözlü Akitler(Stipulatio)
  - **b)** Ayni Akitler(rehin-ödünç-ariyet-vedia akti)
  - **c)** Yazılı Akitler
  - **d)** Rızai Akitler(istisna-hizmet-iş-alım satım-kira-şirket akti)

5) Temerrüt nedir?

Gecikme, mora da denir. Borcun ifasının taraflardan herhangi birisinin, alacaklı ve borçlunun kusuru yüzünden gecikmeye uğramasıdır.

Temerrüdün şartları:

- Geçerli bir borç
- Muaccel(talep edilebilir)
- Vadeye bağlı ise, vadenin gelmiş olması
- Tabii borçlardan temerrüt olmaz.

6) Alacaklının Temerrüdü nedir? Örnekle açıkla.

Alacaklının, borçlunun ifasını haksız yere kabul etmemesidir. Ancak bunun sonucunda borçlu borcundan kurtulmaz, sorumluluğu hafifler. Örneğin kiracının ifa teklifi karşısında ev sahibinin (alacaklının) haklı sebebe dayanmadan kirayı kabul etmemesidir.

7) Borçlunun Temerrüdü nedir? Örnekle açıkla.

Borcun ifasının, borçlu tarafından zamanında gerçekleşmemesi nedeniyle borcun gecikmesidir. Borçlunun borcunu zamanında ifa etmemesidir. Haklı sebebe dayanırsa temerrüt olmaz. Temerrüt faizi ortaya çıkar. Örneğin bir kiracı usulüne uygun zaman ve şekilde borcunu ifa etmezse kendisi temerrüde düşer. Borçluyu temerrüde düşürmek için ihtar gerekli bir şarttır.

8) Sebepsiz Zenginleşme(Condictio) nedir?

- Sebepsiz zenginleşme, "hukuken geçerli bir sebep" olmadan bir tarafın zararına malvarlığında oluşan artıştır.
- Klasik devirde sebepsiz zenginleşmenin 2 şartı vardır: bir malın mülkiyetinin devredilmiş olması ve bu devrin mevcut olmayan bir sebeple yapılması.
- Condictio davasıyla geri istenir.
- Kişi sebepsiz olarak artan malın geri vermekle yükümlüdür. Borcun kaynaklarından birisidir.
- Örneğin; ödenen kiranın, ödemedim sanarak tekrar ödenmesi

9) Institutiones Sistemini ve modern hukuklara etkisini yazınız? TBK'da var mıdır?

- Öğrencilere hukuk öğrenimini kolaylaştırmak için yazılan ve hukuku dallara ayırarak inceleyen hukuk sistemi şu anki Kara Avrupası Hukukunun temelini oluşturur. Kamu hukuk-özel hukuk ayrımı bu sistemle yapılmıştır.
- Corpus Iuris Civiles'in bölümlerinden biridir. Hukuk kuralları anlamına gelir.
- Hukuk bilimine başlangıç konusunda bir ders kitabı niteliğindedir.
- Siyasal, askeri, ekonomik konuları bir bütün olarak ele alır.
- İmparatorun iradesini yansıttığı için kanun gücündedir.
- Modern hukukta da bu ayrım vardır.

Personel(Kişiler) İlişkin	Başlangıç Hükümleri Aile Hukuku Kişiler Hukuku
Res(Eşyalara-Mallara) İlişkin	Borçlar Hukuku Miras Hukuku Eşya Hukuku
Actione(Davalara) İlişkin	Medeni Usul Hukuku İcra ve İflas Hukuku

10) Hukuki ayıp nedir? Açıklayınız.

Malın hukuki durumunda mevcut olan bir düzensizlik yüzünden üçüncü kişilerin o mal üzerinde ayni bir hak iddia etmesidir. Roma'da "Kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez" kuralı vardır. Örneğin bir atı ariyet olarak elinde bulunduran kimse malik olmadığı için onun mülkiyetini devredemez.

11) Defi(Exceptio) nedir? 2 örnekle yazınız.

- Davada savunma şekillerinden birisidir.
- Davalıya karşı yöneltilen hakkın saf dışı bırakmaya sağlayan haktır.
- Defiyi kullanıp kullanmamak davalının arzusuna ve bilgisine bağlıdır.
- Roma'da sadece formula usulünde tanınmıştır. Kanuni davada defi yoktur.
- Defi Praetorlar tarafından geliştirilmiştir.
- 3 tür defi vardır: hile, ikrah, zamanaşımı defi.
  a) **İkrah Defi:** Korkutularak sözleşme imzalamış kişinin bu yolla defi hakkını kullanması.
  b) **Zamanaşımı Defi:** Borçlanmanın üzerinden 30 yıl geçmesi halinde, takip edilmeyen borçlar zamanaşımına uğrar. Bu durumda borçlunun defi hakkını kullanması.

12) Borcun kaynaklarını nedir? TBK ile karşılaştır.

- Gaius'e göre borçlar ya **akitten** ya da **haksız fiilden** doğar.
- **Akit:** İki taraf birbirleriyle uygun rızalarını beyan ettikleri için borç doğar.
- **Haksız Fiil:** Taraflardan birisi hukuka aykırı bir harekette bulunmuş olduğu için borç doğar.
- TBK'de aynı tasnifi yapıyor. Ancak "sebepsiz zenginleşme" yi 3. tasnif olarak görüyor.

13) XII. Levhaların yapılış sebepleri ve önemi nedir?

12 Levha Kanunları Patriciler-Plepler arasındaki ihtilafları çözmek için kuralları sistematik hale getirmek için yapılmıştır. Ayrıca hukuk kuralları tüm Roma halkı tarafından anlaşılması için bir araya getirilmiştir. Toplumdaki sınıfsal, dinsel, siyasal çatışmaları engellemek adına oluşturulmuştur.

14) Formula usulü nedir? Kaç aşamada cereyan eder? Her bir aşama hakkında bilgi veriniz. Modern hukuktaki dava dilekçesi ile karşılaştırınız.

- Bugünkü dava dilekçelerinin aslıdır.
- Formula; Davanın takip edeceği program hakkında hâkime talimat veren belli bir şekilde düzenlenmiş Praetor'un ağzından kaleme alınan yazılı bir belgedir.
- Her dava için ayrı bir formula yapılır ve itiraz edilemez.
- Formula da kanun yolları(istinaf, temyiz)yoktur.
- Formula da hâkim en üst makamdır.
- 3 aşaması vardır:
  a) **Demonstratio:** Davacının talebinin hangi olaya dayandığı.
  b) **İntention:** En önemli kısmıdır. Davanın temeli ve konusunu gösterir.
  c) **Condemnation:** Davalının ya beraat ya da mahkûm edildiği bölümdür.

15) Kusursuz sorumluluk nedir? İki örnek veriniz.

Temel olarak zarara sebep olma düşüncesine dayanır. Bu tür sorumluluğun gerçekleşmesi için sorumluluğu doğuran olayla zarar arasında illiyet bağının varlığı yeterlidir. Eğer borcunu ödemeyen borçlu, ne olursa olsun, mutlaka sorumlu tutulursa kusursuz sorumluluk ilkesi vardır. **Örneğin** bir kimse bir mal vermeyi taahhüt ettikten sonra vermemişse bu malı vermeyişinin nedeni düşünülmez, sadece vermediği için sorumlu tutulur. Ev başkanının sorumluluğu, tehlike sorumluluğu vs.

16) Karara itirazı(appellatio) yazınız.

Bir davayı yeniden tetkik ettirmek için başvurulan yollara denir. 2 çeşittir:

1. **İstinaf:** Bir davanın yeniden görülmesi.
2. **Temyiz:** Bir dava yeniden görülmez, usulsüzlük olup olmadığına bakılır.

17) Haksız fiil benzerleri nedir? 2 örnek veriniz.

İus Civile'in tanımış olduğu(furtum, gasp, maddi, manevi tecavüz, başkasının malına verilen zararlar) bu 4 haksız fiilden başka Praetor hukukunun tanıdığı bazı haksız fiillere "haksız fiil benzeri" denir.

Örnek: Hakimin davaya bakarken usulsüzlük yapması, geçilen bir yere, yola düşerek bir kimseye zarar verecek şekilde bir şey konulması veya asılması, oteldeki hizmetlilerin yaptığı hırsızlık ve bundan sorumlu tutulması, alacaklıdan muvazaa ile mal kaçırılması gibi.

18)Kefalet akdi nedir?

Şahsi teminat, üçüncü bir kişinin alacaklı ile yaptığı bir muameleyle borçlunun borcunu ödemeyi taahhüt etmesidir. (güvene ve dürüstlüğe dayanır) Adi ve müteselsil kefalet olarak 2'ye ayrılır. Başka bir ifadeyle borç ilişkisinde alacaklının alacağını alamadığında başvuracağı ikinci kişidir. Örneğin Praestare Borcu TBK 585 – 586.

19)Davasız borç(obligatio naturalis) yazınız. Bu konuda 2001 tarihli TMK'de yeni örnek nedir?

- Davası olmayan, hukuki sonuçlar yaratmayan, icrası olmayan borçtur.
- Tabii ve eksik borç olarak da geçer.
- Kumar borcu, bahis borcu, aile arasındaki borç, kölenin akitten doğan borçları davasız borçlara örnektir.
- Hukuki bağı yoktur, hakkaniyet bağı oluşturur.
- Zorlama ile ifa istenemez. Ödenmiş ise geri istenemez.
- Modern hukukta ve Roma hukukunda zamanaşımına uğramış borçlarda görülür.
- TBK Md. 504(kumar ve bahis borcu) – TBK Md. 408(Evlenme Simsarlığı)

20)Birlikte kusuru bir örnekle yazınız. TBK ile karşılaştırınız.

Bazen kusur karşılıklı olur. Zararın oluşmasında hem borçlu hem alacaklının kusurlu olduğu haller bulunabilir. Bu durumda Roma'da tazminat kalkar Örneğin kuru temizlemeye gönderilen bir gömlekte, altın kol düğmelerinin unutulması ve bunların kaybolması. Bu durumda Roma'da temizleyici tazminat ödemez. TBK'da hâkim takdir hakkını kullanır, tazminatı dilerse kaldırır, dilerse indirir. Roma Hukukunda tarafların karşılıklı ihmalleri sonucunda borçlunun tazmşnat yükümlülüğü ortadan kalkar. Davalı, zarar görenin gerekli özeni göstermediğini iddia edebilir. TBK'de, zararının meydana gelmesinde, kendisinin de kusurunun olması zararın indirim sebeplerindendir.

21)Ariyet akdi(commadatum) nedir?(Kullanma Akdi)

- Bir malın başkasına kullanımına izin verilmesidir.
- Malı alan kişi zilyet olmaz. Ariyette malik olmak şart değildir.
- Tarafların rızasıyla meydana gelir.
- Ariyet olan mal amaca uygun kullanılmalıdır.
- Mala kusur yüzünden zarar gelirse kişi mükelleftir.
- Verilen mal tüketilmeyecek maldır.
- Mal belli bir süre için verilir.
- Örnek: Arkadaşınıza annenizin paltosunu vermeniz – okuması için arkadaşa verilen kitap.

22)Tüketim ödüncü nedir?

Kişinin bir misli eşyanın mülkiyetini aynı cinsten, miktardan ve türden iade etme şartıyla başka bir kişiye devridir. Taşınır mallarda meydana gelir. Faizsiz borçtur. Tarafların rızasıyla ve mülkiyetin geçmesiyle meydana gelir.

23)Vedia(saklama) akdi(depositium) akdi nedir?

- Bir malın ücretsiz olarak saklamak ve muhafaza etmek için başka bir kişiye verilmesidir.
- Malın maliki olunması gerekmiyor.
- Kişi malı kullanamaz ve alım-satım akdi yapamaz.
- Kişi mala kasten zarardan beklenmedik olaydan sorumludur. Fakat mücbir sebepten sorumlu değildir.
- Zorunlu, düzensiz ve adi vedia olarak 3'e ayrılır.
- Adi vedia; para eğer kapalı bir kutu, mühürlü bir zarf ile verilmişse aynen iade olunur ve bu adi vediadır.
  - Roma hukukuna göre: ayni akit
  - Modern hukuka göre: rızai akit
  - Malı saklamak ücretli olursa istisna akti
- **Örnek**: A'nın B'ye altınlarını saklamak için vermesi.

24)Rehin akdi(pignus) nedir?

Borçlu veya üçüncü kişinin borca teminat olmak üzere taşınır veya taşınmaz bir malın zilyetliğini alacaklıya nakletmesidir. Başka bir ifadeyle kişinin borç ilişkisi sırasında alacağını teminat altına almasıdır. Rehin akti ile malı almış olan malın zilyedi olur. Örneğin ipotek.

25)Sözlü akit modeli olan "stipulatio" nedir?

- Roma hukukunda genel akit tipidir.
- Hemen hemen tüm borçların meydana getirilmesinde ve hatta oldukça karmaşık hukuk ilişkilerin yaratılmasına imkân verir.
- Belirli bir soru şeklindeydi. Sorunun içine şart ve vade konması mümkündür. Cevap kayıtsız- şartsız olmalı. Hukuki işlemi bağlayıcıdır.
- Akdin meydana gelebilmesi için şekil şartı vardır ve bu da belirli sözlerin söylenmesidir.
- Modern hukukta sözle yapılan birçok akit Roma hukukundaki anlamda değildir. Günümüzde sadece aile hukuku akitlerinden evlenme akdi sözlüdür.
- Şartları: konusu belli olmalı ve konusu mümkün olmalı ve kanuna aykırı olmamalı.
- **Örnek:** A'nın B'ye bana 100.000 TL vermeyi taahhüt ediyor musun dediğinde B kişisinin evet ediyorum demesi.

26)Pax Romana(Roma Barışı) nedir?

Roma Barışı anlamına gelir. İçte ve dışta büyük mücadeleler ve çalkantılar sonunda kurulmuş imparatorluğun ilk iki asrını ifade etmektedir. İlk imparator Augustus döneminde Roma'nın en istikrarlı, en görkemli dönemidir. Geniş imparatorluk döneminde önemli bir karışıklık çıkmamış, iç ve dış güvenlik sağlanmıştır. Hukuk bu dönemde çok gelişmiştir. Barış ve sükun döneminde Helen Kültürü ile karışan Roma Medeniyeti o zamanın dünyasına yayılmıştır.

27)Delil nedir? Kaça ayrılır? İçlerinden bir tanesini açıklayınız.

Delil: Davalı iddiasını davacı ise savunmasını ispat etmek zorundadır. Bu iddiaları ispatlamak için bir takım belgeler, bulgular ise delil kavramını ifade eder.

Takdiri Deliller: Hâkim serbestçe takdir eder tanık ve bilirkişinin beyanları hâkimi bağlamaz.	**1. Şahit:** Bilgisine ve görgüsüne başvurulan kişi. **2.** Keşif **3.** Bilirkişi **4.** Özel Hüküm Sebepleri
Kesin Deliller: Hâkimi bağlar bu delillerden biriyle ispat edilen bir olayı Kabul etmeye mecburdur.	**1. İkrar:** Davada iddia edilen durumun kabul edilmesidir. **2.** Yemin **3.** Kesin Hüküm **4.** Senet

28)Nisbi muvazaayı(simulatio) bir örnekle açıklayınız.

Nisbi muvazaada taraflar aslında bir hukuki işlem yapmak istemektedirler. Ancak 3. Kişilerin çekindikleri için bu işlemi başka işlemin arkasında gizlemektedirler. Nisbi muvazaada görünürdeki işlem geçersizdir. Gizli işlem ise aslında geçerlidir. Çünkü taraf iradeleri bu gizli işleri yapmak hususunda birleşmiştir. Ancak bazı işlemler şekil şartına tabidir, bu şarta uyulmamışsa gizli işlem geçerli olmayacaktır. Örneğin büyük oğluna tarla bağışlamak isteyen babanın, diğer çocuklarının tepkisinden çekindiği için büyük oğlu ile anlaşarak bağışlama işlemini satım işleminin arkasına gizlemesi.

29)Mutlak muvazaayı(simulatio) bir örnekle açıklayınız.

Mutlak muvazaa da taraflar aslında hiçbir hukuki işlem yapmak istememmektedirler. 3. Kişileri aldatmak amacıyla hukuki işlem yapmaktadırlar. Örneğin malların haczedilmesinden korkan borçlunun, alacaklılardan mal kaçırmak için bir arkadaşı ile satım sözleşmesi yapması.

30)İdare oluşumundaki bozukluklar nelerdir?

- **Hata:** Roma hukukunda rıazi akitlerin kabulü ile ortaya çıkan irade uyuşmazlığıdır.
- **Hile**
- **Tehdit:** Bir kimsenin iradesinin bir korkutma altında gerçekleşmiş olmasıdır.

31)Tehdit kavramını açıklayınız? Himaye vasıtları nelerdir?

Bir kimsenin iradesinin manevi bir korkutma altında gerçekleşmiş olmasıdır. Himaye vasıtaları

- Tehdit Defi(exeptio metus)
- Eski Hale İade(in integrum restitio)

1 yıl içinde zararın 4 katının tazmini(actio metus)

32)İn İntegrium Restitution (Eski Hale İade) halini açıklayınız?

- İstisna usul vasıtalarındandır. Uygulama alanı çok geniştir.
- Başka bir himaye tarzı bulunmazsa Praetor ilgili tarafın isteği üzerine olayı inceledikten sonra yapılmış olan bir muameleyi yapılmamış farz ederek durumu aksi hale iade eder bu surette muameleyi iptal etmiş olur.
- Korkutma (tehdit),aldatma(hile)sonucu yapılan hukuki muamelelerden yaşının küçüklüğü sebebiyle zarar görmesi hallerinde alacaklılardan mal kaçırma gibi işlemlerde hukuki muameleler bu usulle iptal edilmekteydi.(BK m 39)

33)Borçların sona erme sebepleri kaça ayrılır? Bir tanesini açıklayınız.

Bir borç ilişkisinin oluşturduğu alacak ve borçlularla birlikte ortadan kalkan hukuki olaylara denir.

- **İfa:** Borcun borçlu tarafından alacaklıya ödenmesidir.
- **Temerrüt:** İfanın gecikmesi halinde temerrüt(mora) durumu oluşur.
- **İfa Yerine Temlik:** Bazen borçlu alacaklının rızası ile başka bir borç konusunu yerine getirmekle de borcundan kurtulabilir.
- **Yenileme – BK Md. 133:** Eski bir hukuki ilişkinin yerine yeni bir hukuki ilişkinin olmasıdır. Roma da sadece stipulatio ile yapılabilirdi.
- **İbra:** Alacaklı ile borçlu arasında borcu ortadan kaldırmaya yönelik yapılan anlaşmadır.
- **Davanın Tespiti**
- **Birleşme – BK Md. 136:** Alacaklı ve borçlunun aynı kişi olması. Örneğin borçlu kendi alacaklısının mirasçısı olursa alacaklı olduğu malın maliki olur.
- **Takas:** iki kişi arasında karşılıklı borç ve alacak ilişkisi olursa karşılıklı talep haklarının birbirinden çıkarılmasıdır.
- **Defi yoluyla borcun sona ermesi:** Dava yolu ile borcun ortadan kalkmasıdır.
  - ✓ **Borcun istenmeyeceğinin anlaşması:** Tarafların karşılıklı anlaşmasıdır.
  - ✓ **Uzun zamanaşımı def'i:** Roma'da 30 yıldır.

34)Vade(dies) nedir?

Hukuki muameleye eklenmiş, gelecekte gerçekleşmesi kesin olan olgudur. Taraf iradesiyle hükümler belli bir vadede başlayacaktır ve sona erecektir. Başlangıç ve sona erdirici vade vardır. Örneğin yılbaşında kira kontratı yürürlüğe girecektir. Vade geldiğinde borçlu kendiliğinden temerrüde düşer.

35) İnfamia(şerefsizlik) ve sonuçları nedir? TMK'da var mıdır?

- **İnfamia:** Bir kimsenin şerefi, toplum içindeki saygınlığı ile ilgilidir. Yani bir kimsenin toplum içindeki saygıdeğer durumunu kaybetmesidir.
- Bu kişiler kamu hizmetlerine katılamaz, seçme ve seçilme hakları elinden alınır, bunlar mahkemede dava açamaz, kimseyi temsil edemez. Şahitlik yapamazlardı.

Şerefsizlik halleri

- ✓ Korkaklık sebebi ile ordudan atılma,
- ✓ Aynı anda 2 kişi ile evli olma
- ✓ Bazı mesleklerin icrası
- ✓ Bazı davalardan mahkûmiyet,
- ✓ Para karşılığında davadan vazgeçme

TMK'da vardır:

- ✓ TMK 406 – Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı ve yönetim.
- ✓ TMK 163 – Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme
- ✓ TMK 536 – Düzenlemeye katılma yasağı

36) Roma tarihinin siyasi devirleri nelerdir?

- Krallık Devri
- Cumhuriyet Devri
- İlk İmparatorluk Devri
- Son İmparatorluk Devri

37) Roma hukukunun siyasi devirleri nelerdir?

- Eski Hukuk Devri
- Klasik Hukuk Devri
- Klasik Sonrası(postklasik) Hukuk Devri

38) Legis Actio(Özel Mahkemeler Usulü)nedir?

- Davaların görülmesinin sağlayan kurallardır.
- Kanuni davalardır.
- 5 türlü dava çeşidi vardır. 5 tipin ortak özelliği sıkı şekilcilikleridir. İlk 3 tanesi "hukuk usulüne" son 2 tanesi "icra usulüne aittir. Sıkı şekilciliğe örnek: bir işlem için son gün Çarşamba ise Perşembe başvurulamaz işlemi yapmak için.
- Yazılı ve şekle bağlı, değişmez davalardır.
- Davacı ve davalı hâkimin önünde birlikte olmalıdırlar, temsille meydana gelmez.
- Legis Actiolar da hâkimin verdiği karar kesindir.

39) Akitlerde şeklin faydaları ve zararları nelerdir?

Faydaları	Zararları
❖ Bir hukuki muamelenin yapılıp yapılmadığı konusuna açıklık getirin ❖ Akdi yapanı düşündürür ve ispatı kolaylaştırır.	❖ Hukuki muamelenin yapılmasını güçleştirir ve ağırlaştırır. ❖ Şekil eksikliği muameleyi sakatlar. (El yazısı vasiyetname)

40) Rızaî akitleri sayınız. Kira aktinin (locatio conductio rei) kuruluşu, tarafların hak ve borçları sorumlulukları nasıl düzenlenmiştir. Açıklayınız.

Rızaî akit, sadece tarafların rızası ile oluşup şekle ihtiyaç göstermeyen akitlerdir.

1) **Alım-satım akdi:** Satıcının malı teslim etmesi, karşılığını ödemesini taahhüt etmesidir.
2) **Kira akdi:** Adi ve hasılat kirası olarak 2'ye ayrılır.
3) **Şirket akdi**
4) **Vekâlet akdi**
5) **İstisna akdi:** Bir kişinin başkasına verdiği malzeme üzerine bir işin yapılması, bir eserin meydana getirilmesini ve karşılığında bir ücret ödenmesidir. Bir elbisenin onarılması, çatının onarılması.
6) **Hizmet ve iş akdi:** bir hizmet veya işin hizmet karşılığı ifa edilmesidir.

41) Alım-satım akdi (satım sözleşmesi) nedir? Açıklayınız.

- Para karşılığı bir malın el değiştirmesini öngören akittir.
- Bu akitte taraflar karşılıklı borç altına girer.
- Alım-satım akdi mülkiyeti geçirmez. Satıcı, satılan mal üzerindeki mülkiyeti alıcıya taahhüt ederdi.
- İstek dahilinde yazılı olabilir.
- Roma'da bu akitler sadece borç yüklerdi.

<u>Alım-satımın oluşması</u>

- 2 taraflı rızai bir akittir. Rızanın açık ve örtülü olması fark etmez.
- Taraflar satılacak para ile semen(para) konusunda ve aktin kapsamında uyuşursa akit tamamlanır ve taraflar borç altına girer.
- Taraflardan birisi daha önceden edimde bulunmasa da olur
- Bu akit sadece tarafların mal ve bedeli üzerindeki rızaları ile oluşur.
- Şekle ihtiyaç göstermez.

<u>Pey Akçesi</u>

- Alım-satım akdi yapılınca bunu sağlamlaştırmak için alıcı tarafından satıcıya bir miktar para veya bir mal verilebilir. Bu aktin yapıldığına dair delil teşkil eder buna pey akçesi denir.
- Pey veren akitten vazgeçerse verdiğini kaybeder, borcu da ifaden kurtulur.

42) Aynî akitleri sayınız. Vedia akdinin(depositum) kuruluşunu, tarafların hak ve borçları sorumluluklarını açıklayınız.

Ayni akitlerin oluşumu için tarafların karşılıklı iradelerinin uyuşması yeterli olmayıp, rızadan başka, bir malın verilmesi veya bir işin yapılması gerekir.

1) **Kullanım(Ariyet) Ödüncü**
2) **Saklama, Vedia Akdi (Sözleşmesi)**
3) **Rehin Akdi**
4) **Tüketim ödüncü**

43) Hak ehliyeti nedir? Ehliyete sahip olma hakkı ve kısıtlama sebepleri nelerdir?

K işinin hak ve borçlara sahip olma yeteneğidir.

Şartları:	Kısıtlama Sebepleri
❖ Hürriyet ❖ Aile Durumu ❖ Köle Olmamak ❖ Vatandaşlık Durumuna Sahip Olmak	❖ Din ❖ Sınıflar ❖ Şerefsizlik ❖ Azatlık Durumu

44) Fiil ehliyetini ve kısıtlama sebeplerini yazınız. TMK ile karşılaştırınız.

Fiil ehliyeti, kendi fiilleriyle haklar kazanabilme ve borç altına girebilme yeteneğidir. Fiil ehliyetini etkileyen unsurlar:

- ❖ Cinsiyet(kadınların fiil ehliyeti yoktur)
- ❖ İsraf(müsriflerin ehliyeti kısıtlanabilir veya tamamen kaldırılabilir)
- ❖ Yaş(25 yaşını doldurmuş Romalı tam ehliyetlidir)
- ❖ Akıl Hastalığı

TMK'ya göre fiil ehliyetini etkileyen üç unsur vardır. Bunlar ergin olma, temyiz gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamaktır. TMK'de kadın erkek eşitliği arandığı için cinsiyet fiil ehliyetini kısıtlamaz.

45) Ius Civile Medeni Hukuk tarafından tanınan haksız fiiller nedir? Kaça ayrılır? Birini açıklayınız.

- ❖ **Furtum:** Taşınır mal hırsızlığı, dolandırıcılık, emniyeti kötüye kullanma. Başkasına ait bir malı malikinin veya zilyedinin iradesine aykırı olarak kasten bir yarar menfaat sağlamak için ve kural olarak gizlice bulunduğu yerden götürmektir.
- ❖ **Rapina – Gasp:** zor kullanarak bir kimsenin malının alınması veya gasp edilmesidir. Eşkıyalık, yağmacılık, soygunculuk… yer alır.
- ❖ **Damnum Iniuria Datum:** Haksız olarak başkasının malına verilen zarar. Mesela başkasının ekinin de, ürünün de, harmanında, evinde yangın çıkarma, başkasının tarlasındaki ürünü biçmek gibi.
- ❖ **Iniuria:** Kişinin maddi -sonraları manevi- varlığına verilen zarar.

46) Usul hukukunda kararın icrası nasıl gerçekleşir?

- ❖ İcra davası için 30 gün beklemek gerek.
- ❖ Normal dava gibi görülürdü.
- ❖ İcra; alacaklarını kişinin malları üzerinden elde etmeye çalışmaktır.
- ❖ Borçlunun borcundan dolayı ceza evine girmesini bu şekilde ortadan kaldırılacaktır.
- ❖ Örnek: Bir kişinin 30 bin borcu var mahkum edilse de alıcı alacağını alamayacak o yüzden ortadan kalktı.
- ❖ İcra hem şahıs hem de mal üzerinden olur

47) Furtum nedir? Açıklayınız.

Furtum: Taşınır mal hırsızlığı, dolandırıcılık, emniyeti kötüye kullanma. Başkasına ait bir malı malikinin veya zilyedinin iradesine aykırı olarak kasten bir yarar menfaat sağlamak için ve kural olarak gizlice bulunduğu yerden götürmektir.

Modern hukukta güveni kötüye kullanma, zimmete geçirme şeklindedir.

Iustinianu 3'e ayırmıştır:

a) **Furtum Rei(Hırsızlık)**
b) **Furtum Usus(Kullanma Hırsızlığı)**
c) **Furtum Possessionis(Zilyetlik Hırsızlığı)**

Ceza Hukuku Furtumu 2'ye ayrılır:

a) **Suçüstü Furtum:** Anında müeyyidelerle cezalandırılma söz konusudur. Kamçılanmak, silah karşılık öldürülebilme, kayaya atılmak vs.
b) **Suçüstü Olmayan Furtum:** Malın değerinin 2 katı talep edilmesi durumudur.

48) Haksız fiil nedir? Haksız fiil şartları nelerdir?

TBK Md. 49'a göre; kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar verme durumuna hâksiz fiil denir. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar verme hali de haksız fiil kapsamındadır. Bu davranışta bulunan kişiler zarara tazminle yükümlüler.

Haksız Fiil Şartları

1) **Hukuka Aykırılık:** Hukukun bir emrine aykırı hareket etmek.
2) **Kusur:** Bilerek isteyerek birine zarar vermek veya o zararın meydana gelmemesi için gerekli özeni göstermeyerek gerektiği gibi davranmamasıdır.
3) **İlliyet:** O hareketle, o davranış arasında uygun bir bağlantının olmasıdır
4) **Zarar:** Kişinin maddi hatta manevi varlığındaki azalmadır.

49) Özel vedia halleri kaça ayrılır? Birini açıklayınız.

- ❖ **Zorunlu(Sefil) Vedia:** Bazı fevkalade durumlarda, kime verildiğine bakmadan bir malı saklamak üzere tevdi edilmesidir. Roma da Vedia alan malı iade etmezse sorumlu tutulur. Malın değerinin 2 katı istenirdi. Örneğin kasırga, yangın, binanın çökmesi durumlarda.
- ❖ **Usulsüz (Düzensiz) Vedia:** Misli malların saklanmasını ifade eder. Örneğin belirli tutardaki paranın bankaya yatırılması, buğdayın depoya konulması gibi. Usulsüz vedianın konusu para ve misli eşyadır. Alınan mal değil, aynı nevi malı geri verme borç altına sokar.
- ❖ **Yediemine Tevdi:** İki veya daha fazla kişinin aralarında hiçbirinin tasarrufunda bulunmasını istemediği malı üçüncü bir şahsa vermeleridir. Taşınır ve taşınma mal olabilir. Yediemin, ihtilaf halledilince geri verme borcun altındadır.

50) Zilyetlik(possessio) ve korunması hakkında bilgi veriniz.

Zilyetlik, bir mal üzerinde fiili hâkimiyettir. Zilyetlik taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde fiili egemenlik sağlar. Malın zilyetliğini kaybedilirse actio publiciana in rem davası açarak bu malın kendisine iade edilmesini talep edebilir.

Korunması:

- **Kuvvet kullanma suretiyle karşı koyma**
- **Taşınmaz zilyetliğine yönelik tecavüze karşı idarî koruma**
- **Zilyetliğin dava yoluyla korunması**

51) Rehnin sona erme şekillerini yazınız.

- Normal sona erme; temin edilen borcun ifası.
- Teminat gösterilen malın telef olması.
- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi.
- Mal üzerindeki zilyetlik ve malı elinde bulunduran 3. Kişiden talep yetkisi kaybedilince.

52) Kazandırıcı zaman aşımı ve şartları hakkında ne biliyorsunuz?

Taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde yasanın belirlediği şartların ve belirli bir sürenin geçmesi ile hak iktisabını sağlayan bir hukuki yoldur.

Şartları:

- Elverişli mal
- Zilyetlik
- Zaman
- İktisap Sıfatı
- İyiniyet

Bu durumlar göz önüne alındığında,

1. Çalınmış veya gasp edilmiş mal zamanaşımıyla kazanılmaz.
2. Zilyetliğin ele geçirilmesi için hukuki bir sebep gerekir.
3. Zilyetlikte iyiniyetli olunmalıdır.

İşte bu nedenlerle malın zilyetliğini kaybedilirse actio publiciana in rem davası açarak bu malın kendisine iade edilmesini talep edebilir.

53) Edim nedir? Edim türleri nelerdir?

Edim, alacaklının isteme hakkına sahip olduğu ve borçlunun, yerine getirmekle yükümlü olduğu davranış biçimidir. Örnek: Bir binanın yapılması, belli bir tutarın ödenmesi. 3'e ayrılır:

a) **Dare(Verme):** Bir malın mülkiyetinin devri veya zilyetliğin kiraya naklidir. Örneğin rehin vermek, ariyet vermek.

b) **Facere(Yapma):** Her türlü işin yerine getirildiği edim çeşididir. Örneğin bir elbisenin dikilmesi, emanet edilen paltonun saklanması.

c) **Praestare:** Genellikle dareyi kapsar. Roma da bu terim tazminat için kullanılırdı. Bir borcun ifasına dair teminat vermesidir. Örneğin kefilin borcu, avukatın sır saklama borcu gibi.

54) Edim'in şartları nedir? Yazınız.

- İmkân dâhilinde olmalıdır.
- Hukuka ve ahlaka aykırı olmamalıdır.
- Tayin edilmiş ve edilebilir olmalıdır.
- Para ile ölçülebilir olmalıdır.

55) Lustinianus hukukunda borçların kaynkları nelerdir?

- Akit
- Akit Benzerleri
- Haksız Fiil
- Haksız Fiil Benzerleri

56) Seçimlik borç(obligatio alternative) nedir?

Borç ilişkisinde iki veya daha fazla edimin gösterilmesidir. Bunlardan birinin ifası gerekmektedir. Birisi saatini veya yüzüğünü veya atını taahhüt etmiştir. Seçim hakkı genelde borçluya aittir.

57) Bölünebilen-bölünemeyen borç nedir?

Eğer borç bütünlüğü bozulmadan, değeri azalmadan kısımlara ayrılıp ifa edilebiliyorsa bölünebilen borçtur. Aksi halde bölünemeyen borçtur. Dare bölünebilir. Facere bölünemeyen borçtur. Para veya 500 kg buğday bölünebilir borçtur.

58) Parça borcu-nevi(çeşit)borcu nedir?

Parça Borcu; Yeryüzünde tek olan bir malın mülkiyetinin naklidir. Örnek; Şu ev şu araba ,ünlü bir ressamın tablosu; Titius isimli köle, Şimşek adlı siyah at gibi.

Nevi Borcu: Eğer borçlanılan geniş bir eşya kategorisi içinden herhangi bir miktar ise türünün özellikleri ile belli olan bir borç ise çeşit borcunda bahsedilir. Örnek: 200 ton kömür,100 litre benzin, Washington Portakalı.

59) Parça ve nevi(çeşit) borcu arasındaki fark nedir?

- Çeşit borçları, parça borçları kadar açık değildir. Parça borçta mal bellidir çünkü 1 tanedir. Nevi borçta ise mal belli değildir(hangi boyutlardaki 100 yumurta)
- BORCUN KUSURSUZ OLARAK İMKANSIZ HALE GELMESİ halinde fark ortaya çıkar.
- Parça borcunun konusu, borçlunun sorumlu olmadığı bir sebepten dolayı telef olursa parça borcu telef olmakla birlikte sona erer. TBK Md. 136 – ifa imkânsızlaştığı.(Köle için yapılan sözleşmeden sonra kölenin ölmesi) Çeşit borcunda ise çeşit borcu telef olmaz ilkesi geçerlidir. Yani ifa için tahsis edilen mallar borçlunun kusuru olmadan telef olursa borçlu borcundan kurtulmaz. (10 kilo domates istedin, adam getirirken sana ulaşmadan telef oldu. Satıcı gidip başka bir yerden 10 kilo domates bulup sana ulaştırmak zorundadır.)

60) Roma da borç tipleri kaça ayrılır? Yazınız.

Romalılar 3 tip borcu birbirinden ayırmaktadır:

- **Tam borç:** Dava ile müeyyidesi olan borçlar "tam borç" tur. Başka bir ifadeyle dava ile korunmuş, borca aykırılık durumunda mahkemeye gidilebilen borçtur.
- **Tabii borç:** Bir dava ile korunmamış olab borç ilişkisidir. Eksik borçlar da geçerli birer borç ilişksidir, yani ifa edilebilir. Ancak ifa edilmediği durumda mahkemeye gidilmez.
- **Manevi borç:** Davası olmayan ve hukuki sonuçlar yaratmayan borçlar "manevi borç" tur.

61) Borçların oluşumu hakkında bildiklerinizi yazınız.

Bizim hukukumuzda bunu başlıca akit ve haksız fiil olarak 2 ye ayırmaktayız. Iustinianus hukukunda ise "akit, akit benzeri, haksız fiil, ve haksız fiil benzeri olarak 4'e ayrılmaktadır. Borç tarafların anlaşması ile ortaya çıkar. Akitten doğan borçlar (TBK Md. 1-48) - haksız fiilden doğan borçlar (TBK Md. 49-76).

62) Kusurlu sorumluluk nedir? Bir örnekle açıkla.

- Borcun ifa edilmemesinin sübjektif sebeplerini araştırır.
- Sübjektif sorumluluk ilkesine göre borçlu sadece kusurlu ise (ihmal ve kastı varsa)sorumlu tutulur.
- Örnek: Binanın sahibinin binadaki yapım veya bozukluğu nedeniyle üçüncü kişilerin uğradığı zararı tazmin sorumluluğu mevcuttur.
- Borçlunun kusuru varsa sorumlu olacak aksi takdirde borcu ödemeden doğan borcu doğan zararı tazmin etmeyecektir.

63) Borcun unsurları nelerdir?

- **Borcun Tarafları**: Borç ilişkisinin alacaklı ve borçlu olmak üzere 2 tarafı vardır.
- **Borcun Konusu(Edim):** Tarafların yerine getirmekle yükümlü olduğu davranış biçimidir
- **Zorlama Unsuru:** En önemli unsurlardan biridir. Borcun yargı mercileri tarafından takip edilebilmesi, bu yolla borçlunun borcunu ödemeye/yapmaya zorlanması gerekir.

64) Ariyet sözleşmesi ve tüketim ödüncü kavramları arasındaki farklı anlatarak açıklayınız?

Ariyet Sözleşmesi	Tüketim Ödüncü
❖ Doğan borç parça borcudur. ❖ Ariyet veren zilyet bile değildir. (feri zilyet) ❖ Konusu misli olmayan eşyadır.(ferden belirlenen eşya) ❖ Malın kullanılması ücretsizdir. (eksik 2 taraflı akittir.)	❖ Doğan borç nevi(çeşit) borcudur. ❖ Malın mülkiyeti geçer. ❖ Ödüncün konusu misli eşyadır. ❖ Faizli olabilir. ❖ Tek taraflı bir akittir.

65) Akit benzerleri nedir? Kaça ayrılır?

Akit benzeri, niteliklerinde akitlere göre eksiklik gösteren fakat yine de borç oluşturan ilişkilerdir. Örneğin rıza eksikse akit benzeri, akit olmaz. 5'e ayrılır:

a) **Sebepsiz Zenginleşme:** Basit ilkeye dayanır; hiç kimse başkasının zararına zenginleşmemelidir.
b) **Vesayet(Tutela):** Ergen olmayan küçükler üzerindeki vesayet borç doğurması bakımından bir akit benzeridir.
c) **Vekâletsiz İş Görme(İş İdaresi):** Akit benzerlerinin en açık örneğidir. Bir kimsenin vekaletini almadığı başka bir kimseye ait bir işi veya muhtelif işleri idare etmesidir.
d) **Muayyen Mal Vasiyeti(Belirli Mal Bırakma)**
e) **Müşterek Mülkiyet:** Belirli bir mala birden fazla kişinin kendi iradeleri bulunmadan bir akit oluşmadan mesela o malın muayyen mal vasiyeti ile veya bağış yoluyla meydana gelen müşterek mülkiyette müşterek malik oldukları zaman meydana gelmektedir. Miras veya farklı maliklere ait malların karışması gibi olaydan da doğabilirler.

66) Akit benzerlerinden "vesayet" kavramını açıklayınız.

- Ergen olmayan küçükler üzerindeki vesayet borç doğurması bakımından bir akit benzeridir.
- Küçükle vasi arasında borç anlaşması akdedilmemiştir. Ama borç ilişkisi vardır.
- Vesayet kısmen başkası hesabına bir tasarruftur.
- Vesayet; vasi ile vesayeti altındaki küçüğü birbirine karşı borç altına sokmaktadır.
- Vasi vesayeti altındaki küçüğe hesap vermek zorundadır.

67) Türkiye ile Roma arasındaki dönemleri yazınız.

Roma-Bizans Dönemi - Osmanlı Dönemi - TC Dönemi

68) Rızai akitlerden kira akdi nedir? Kuruluşu, tarafların sorumluluğu açısından değerlendir.

- Bir şeyden(kiralanan) bedel karşılığı yararlanma ve kullanma hakkını veren ve iki tarafa borç yükleyen bir akittir.
- Kira akdinin konusu, tüketilmeyecek olması şartıyla, herhangi bir mal olabilirdi. (taşınır-taşınmaz eşya)
- Kiraya veren, kiracının yararlanmasını sağlayan ve bu amaç la gerekli masrafları gören taraf.
- Kiracı, kira bedelini ödemeye ve kiralanan malı, anlaşmaya uygun olarak kullanan taraf.
- Kiranın süresi: belirli bir süre veya süresiz olabilir.
- Bu akdin oluşması için, tarafların kira bedeli üzerinde anlaşmaları ve bu kira bedelinin belirli bir miktar para olması gerekir. Paradan başka bir bedel kararlaştırılırsa kira akdi olmaktan çıkar.
  - TBK 312: Tapuya şerh verilebilme
  - TBK 310: Kiraların el değiştirmesi
  - TBK 351: Yeni malikin gereksinimini şart koşarak kiracı tahliyesi